

Doek die intercommunale poppenkast toch op

De Standaard* - 28 Sep. 2016
Pagina 40

* De Standaard/Limburg, De Standaard/Vlaams-Brabant/Brussel, De Standaard/Antwerpen, De Standaard/Oost-Vlaanderen, De Standaard/West-Vlaanderen

Moeten de gemeenten in een globale energiewereld nog een rol spelen, vragen Filip De Rynck en Johan Ackaert zich af.

De distributie van elektriciteit is in ons land al van oudsher een bevoegdheid van de gemeentebesturen. In veel landen is dat een bevoegdheid van de centrale overheid. Ook al lang geleden hebben de gemeenten zich daarom verenigd in intercommunales: alleen zo was een voldoende grote schaal mogelijk om economisch doelmatig te kunnen werken. Essentieel is dat elke gemeente volgens de Grondwet vrijwillig beslist over de aansluiting of het uittreden. Dat is een exclusieve bevoegdheid van de gemeenteraad: de gemeenteraadsleden moeten beslissen welke gemeentelijke bevoegdheid ze eventueel aan een intercommunaal verband willen overdragen. De Vlaamse overheid kan gemeenten daartoe op geen enkele manier dwingen. De autonomie van de gemeenten is een centraal juridisch begrip. Die vrijwilligheid verklaart het grillige Vlaamse lappendeken van intercommunales.

Tot Eandis traden 239 van de 308 Vlaamse gemeenten toe, en daarmee verwierf het de status van een monsterintercommunale. Meestal werken deze intercommunales in de schaduw en als ze in de zon staan, is dat geen goed teken. Dan gaat het onveranderlijk over vreemde praktijken en het duurt nooit lang of het woord democratie valt, in negatieve zin.

Copieuze maaltijden

Lange tijd waren de energie-intercommunales het voorwerp van een ideologische strijd: tussen de zogenaamde zuivere intercommunales (enkel met gemeenten) en de gemengde intercommunales (samen met een private partner, Electrabel). Op die ideologische strijd entten zich de politieke partijen: traditioneel uitten socialistische gemeentebesturen een voorkeur voor zuivere intercommunales en de christendemocratische voor de gemengde intercommunales. De intercommunales maakten deel uit van het machtsconcern rond de partijen: met de gemeentelijke belangen had dat al maar weinig meer te maken. De mandatarissen die namens de gemeenten mee bestuurden, leken wel personeelsleden van Electrabel.

Onder Europese druk moesten de gemeenten de private partner uitkopen (een gevolg van het decreet van 2001). Het kon volgens de Europese mededingingsregels niet dat een private partner uitvoerder was en medebeslisser. Een recente aanpassing aan het Vlaamse decreet maakte de beperkte intrede van private partners opnieuw mogelijk: enter de Chinezen.

In de lange Electrabelperiode was al duidelijk hoe relatief het begrip gemeentelijke autonomie was. Legio zijn de verhalen van gemeenteraden die vaak zonder enige discussie om het even welke beslissing van Electrabel goedkeurden. Legendarisch zijn de verhalen over de copieuze maaltijden en relatiegeschenken die als glijmiddel moesten dienen. We hoorden verhalen van lokale bestuurders met een te grote neiging tot gemeentelijke autonomie, die onder druk werden gezet door Electrabel, zelfs met vormen van rechtstreekse chantage. Het aantal lokale bestuurders dat de finesses van het dossier kende, konden we op één hand tellen en dat waren dan degenen die met royale bestuursvergoedingen in het bestuur zaten. Dat soort dossiers hoefde zelfs door de eigen administratie niet te worden voorbereid: Electrabel zorgde voor alles.

Partijstrategie

Intercommunales dienen het autonoom gemeentelijk belang, zo klinkt het juridisch. Door de schaalvergroting in de energiesector zijn intercommunales opgeschaald. In kleine intercommunales, met tien tot vijftien gemeenten, spelen nog allerlei vormen van sociale controle, voelen de gemeenten zich nog eigenaar en is de besluitvorming nog meer te beïnvloeden. In de grote conglomeraten is dat niet het geval. In die veel te grote besturen is de besluitvorming gemonopoliseerd door enkele bestuurders. Vroeger en ook nu bleef van die gemeentelijke autonomie nauwelijks iets over: niet alleen Electrabel domineerde, dit soort dossiers werd nagenoeg altijd door de politieke partijen intern of onderling geregeld. Vervolgens daalt het al gesloten akkoord in de gemeenten neer en dan mogen de gemeenteraden eens 'autonoom' beslissen. Kijk maar hoe de Open VLD zich deze week nog in Aarschot (Rutten) en in Brakel (De Croo) plots onthield. Met een autonome beslissing en met voortschrijdend inzicht in de belangen van Aarschot en Brakel heeft dat niets te maken, wel met partijstrategie. De onderhandeling met de Chinezen is een mooi voorbeeld van de onderhandse manier waarop politiek in dat milieu wordt bedreven. Meestal moeten gemeenteraadsleden dat zelf in de krant lezen.

Als het dan toch zo is dat dit dossier zich op de schaal van Vlaanderen ontwikkelt, als het dan toch zo is dat hier nauwelijks nog van gemeentelijke belangen sprake is en als het dan toch zo is dat gemeenten de speelbal zijn van politieke partijen, kunnen we dan niet beter deze hele komedie stoppen?

Het debacle van de Gemeentelijke Holding/Dexia wees al op de pijnlijk beperkte slagkracht van gemeenten op financiële/economische markten. Nu rijst de vraag of gemeenten in de globale energiewereld nog een rol kunnen spelen. Is de intercommunale samenwerking hier nog meer dan een poppenkast om met Vlaamse en politieke belangen te spelen en gemeenteraadsleden in de rol van Chinese vrijwilligers te duwen?

Filip De Rynck

Copyright © 2016 Corelio. Alle rechten voorbehouden